

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34

Telex: 816-436

BS/118/42/90

POCZUCIE ZAGROŻENIA WOJNĄ
W SPOŁECZEŃSTWIE POLSKIM

Komunikat z badań

Warszawa, kwiecień 1990 r.

W komunikacie prezentujemy wyniki cyklicznych badań¹ sondażowych - zrealizowanych w 1987, 1988 i 1990 roku pod hasłem "Świat wokół nas" - na temat poczucia zagrożenia wojną w polskim społeczeństwie.

W ocenie większości (60,5%) Polaków istnieją obecnie konflikty, które mogą zagrozić pokojowi na świecie, zdaniem 36% - nie ma ich. W październiku '88 relacje były odwrotne; większość badanych (56%) twierdziła, że takich konfliktów nie ma, 43% zaś - że są (tab.1).

Tabela 1

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: Czy są obecnie na świecie konflikty mogące zagrozić pokojowi na świecie?	Respondenci według terminów badań		
	X'87	X'88	II'90
Są	73,2	43,1	60,5
Nie ma	24,4	55,7	35,8
Trudno powiedzieć	2,1	1,0	3,3

W porównaniu z październikiem '88, w lutym '90 o około 20 zwiększył się odsetek oceniających, że napięcie międzynarodowe wzrasta. Świat zatem w odczuciach Polaków staje się coraz mniej bezpieczny (tab.2).

Tabela 2

w procentach

Napięcie międzynarodowe	Respondenci według terminów badań		
	X'87	X'88	II'90
Wzrasta	41,7	17,9	46,9
Nie zmienia się	43,2	46,0	29,6
Maleje	12,8	35,6	20,2
Trudno powiedzieć	2,0	0,5	3,2

¹ Zrealizowano je na reprezentatywnych próbach dorosłej ludności liczących standardowo 1500 osób.

Wzrósł również pesymizm Polaków w kwestii ocen prawdopodobieństwa wybuchu wojny światowej w ciągu najbliższych 10 lat. O 10% zmniejszyło się grono przekonanych, że wojna na pewno nie wybuchnie. W lutym prawie 60% badanych prawdopodobieństwo konfliktu oszacowało na skali 100-procentowej jako mniejsze od 50-procentowego, 8,5% - jako większe od 50-procentowego, a blisko 12% jako 50-procentowe. Choć generalnie, w porównaniu z latami poprzednimi, poczucie zagrożenia wojną zwiększyło się, to obecnie rzadziej prawdopodobieństwo jej wybuchu określa się jako wyższe od 50% (tab.3).

Tabela 3

w procentach

Prawdopodobieństwo wybuchu wojny	Respondenci według terminów badań		
	VIII '85	IV '87	II '90
Wybuchnie na pewno - 100%	3,0	1,8	0,5
90	2,0	1,4	0,8
80	2,8	2,9	1,2
70	3,6	2,4	2,1
60	5,0	3,6	3,9
50	17,0	14,2	11,9
40	6,2	7,2	8,8
30	10,0	10,3	15,9
20	9,3	11,3	15,7
10	13,9	16,7	19,1
Nie ma takiego niebezpieczeństwa - 0	25,6	26,5	16,8
Brak odpowiedzi	1,6	0,8	3,6

W porównaniu z rokiem 1988, obecnie częściej za prawdopodobny uznaje się także konflikt zbrojny między Wschodem a Zachodem w Europie (tab.4).

Tabela 4

w procentach

Prawdopodobieństwo konfliktu zbrojnego między Wschodem a Zachodem w Europie	Respondenci według terminów badań	
	X'88	II'90
Bardzo duże	1,9	2,0
Duże	15,8	21,9
Małe	64,6	58,1
Żadne	16,6	14,9
Trudno powiedzieć	0,9	2,7
	17,7	23,9

Źródła tego zagrożenia - w odczuciu badanych - to przede wszystkim kwestia zjednoczenia Niemiec i związany z nią problem zachodniej granicy Polski oraz sytuacja w Związku Radzieckim. Te sprawy podkreślano najczęściej, gdy prosiliśmy badanych o wskazanie konfliktów mogących zagrozić pokojowi na świecie (tab.5). W 1988 roku najwięcej obaw budziła sytuacja na Bliskim Wschodzie, konflikt iracko-irański, Afganistan i konflikt arabsko-żydowski.

Tabela 5

w procentach

Konflikty mogące zagrozić pokojowi na świecie	Respondenci według terminów badań		
	X'87	X'88	II'90
Bliski Wschód	15,2	24,8	7,2
Irak-Iran	35,5	18,1	0,6
Afganistan	3,7	13,1	-
Konflikt arabsko-żydowski	4,1	12,7	2,7
Nikaragua	2,4	4,0	0,2
Liban	2,3	3,4	2,7
Zjednoczenie Niemiec, problem niemiecki	0,7	0,8	53,5
Zachodnia granica Polski	-	-	10,8
ZSRR	0,2	4,1	38,9
Kraje socjalistyczne, Europa Wschodnia	-	2,4	4,4
Rumunia	-	-	3,0
Chiny	-	-	1,6
RPA	0,5	2,3	0,4
Ameryka Łacińska	3,6	3,5	0,7
Afryka	1,3	3,4	0,3
Stosunki Wschód-Zachód	1,8	5,6	1,1
Stosunki ZSRR-USA	7,0	4,4	0,8
Wyścig zbrojeń	7,4	6,9	0,9

Niemcy i Związek Radziecki wymieniano także najczęściej, gdy prosiliśmy badanych o wskazanie państw, których politykę uważają za najbardziej zagrażającą pokojowi na świecie (tab.6). W poprzednich latach najwięcej obaw budziła polityka Stanów Zjednoczonych; od kwietnia '87 do lutego '90 liczba uznających ją za zagrażającą pokojowi światowemu zmniejszyła się o około 70%. Również grono dostrzegających takie zagrożenie ze strony ZSRR zmalało w tym czasie o 20%, choć nadal na liście państw zagrażających pokojowi znajduje się na drugim miejscu za Niemcami.

Tabela 6

w procentach

Państwa stanowiące zagrożenie dla pokoju światowego	Respondenci według terminów badań		
	VIII '85	IV '87	II '90
Stany Zjednoczone	89,0	81,6	8,6
Związek Radziecki	39,2	43,7	17,9
Republika Federalna Niemiec	63,9	46,0	28,5
Niemiecka Republika Demokratyczna	-	0,9	14,9
Niemcy	5,1	3,7	32,5
Izrael	10,3	18,1	4,4
Wielka Brytania	12,2	15,6	0,5
Francja	5,8	5,0	0,3
Iran-Irak	1,2	10,8	2,3
Chiny	11,0	9,2	4,0
RPA	3,9	4,6	0,3
Kuba	-	0,8	1,2
Rumunia	-	-	0,7
Liban	0,7	1,5	0,9

Coraz więcej Polaków ma wątpliwości, czy nasze granice są dobrze zabezpieczone przed agresją ze strony innych państw (tab.7). W porównaniu z 1987 i 1988 rokiem liczba optymistów w tej sprawie zmniejszyła się o blisko 20% i o prawie tyle samo przybyło pesymistów. Wyraźnie zatem w odczuciach społecznych wzrasta obawa o bezpieczeństwo naszych granic.

Tabela 7

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: Czy granice Polski są dobrze zabezpieczone przed agresją ze strony innych państw?	Respondenci według terminów badań		
	X'87	X'88	II'90
Tak	23,6	20,2	11,2
Raczej tak	42,7	45,1	35,2
Raczej nie	16,5	19,8	33,3
Nie	11,4	12,6	16,1
Trudno powiedzieć	5,2	2,2	4,0
	66,3	65,3	46,4
	27,9	32,4	49,4

Wśród państw, których Polska powinna się najbardziej obawiać najczęściej wymieniano naszych sąsiadów (tab.8). Prawie 90% ankietowanych uznało za naszego wroga Niemcy, z tym że około 55% spośród nich posługiwało się terminem Niemcy, 30 - RFN, 20 - NRD. Drugie według częstotliwości wskazań państwo nam zagrażające to Związek Radziecki (24,5%). Choć w latach poprzednich natężenie wskazań na te dwa kraje było znacznie mniejsze, to jednak na liście państw nam zagrażających zawsze zajmowały czołowe pozycje. Dylemat, kogo bardziej boją się Polacy - Niemców czy Rosjan, w lutym'90 ankietowani rozstrzygnęli następująco: 70% - bardziej Niemców, 10% - bardziej Rosjan. Na trzecim miejscu znajduje się Czechosłowacja ze znacznie mniejszą liczbą wskazań. W poprzednich latach jedną z pierwszych pozycji zajmowały Stany Zjednoczone; obecnie zagrożenie z ich strony dla Polski dostrzega niecałe 2% respondentów.

Zmieniła się także kolejność państw na liście sojuszników Polski. W lutym'90 najczęściej zaliczano do nich Stany Zjednoczone, następnie ZSRR, Francję, Węgry i Wielką Brytanię. W poprzednich latach na pierwszym miejscu znajdował się Związek Radziecki. Od października'87 grono zaliczających ZSRR do prawdziwych sojuszników Polski zmniejszyło się o prawie 30%, zaliczających zaś USA - wzrosło o prawie 17%. Blisko 1/3 badanych uważa, że nie mamy prawdziwych sojuszników.

Tabela 8

w procentach

Kraje	Sojusznicy			Wrogowie		
	X'87	X'88	II'90	X'87	X'88	II'90
ZSRR	45,7	39,3	18,3	12,0	16,1	24,5
USA	5,7	6,7	23,0	14,0	10,2	1,7
Węgry	10,7	9,6	14,0	0,3	0,1	-
Francja	4,5	4,9	16,4	1,1	0,5	0,1
Włochy	2,3	1,2	4,3	0,1	-	-
Wielka Brytania	1,5	2,5	10,3	2,2	0,8	0,3
Czechosłowacja	6,5	5,5	4,5	1,5	1,9	3,1
NRD	3,3	2,2	0,3	7,1	4,3	20,3
RFN	1,5	1,5	1,0	7,0	35,4	30,0
Niemcy	0,3	0,1	0,2	13,7	15,5	54,9
Austria	1,7	0,9	2,3	-	-	0,1
Szwecja	0,9	0,7	1,5	0,2	-	-
Kraje socjalistyczne	7,9	5,9	0,1	0,5	0,4	-
Chiny	1,1	0,6	-	0,6	1,1	0,8
Izrael	0,1	0,1	-	1,1	0,5	0,8
Nie ma takich	23,3	31,0	31,7	8,5	19,6	2,5

XXX

Reasumując, można powiedzieć, że poczucie zagrożenia wojną wśród Polaków jest wyraźnie większe niż w latach poprzednich. Powody tych obaw to przede wszystkim kwestia zjednoczenia Niemiec i rozwój sytuacji w Związku Radzieckim. Rosną obawy o bezpieczeństwo naszych granic.

Zasadniczo zmieniły się też poglądy na temat państw stanowiących największe zagrożenie dla pokoju światowego. Dotychczas powszechne było przekonanie, że takie zagrożenie powoduje polityka USA, obecnie coraz częściej wiąże się je z polityką Związku Radzieckiego.

Najwięcej obaw Polaków budzi jednak sprawa zjednoczenia Niemiec, bowiem prawie 70% badanych czuje się osobiście zagrożonych przez nie. Zmienił się również w społecznej świadomości obraz naszych sojuszników i wrogów. Dotyczy to głównie miejsca, jakie zajmują na listach sojuszników i wrogów Polski Związek Radziecki i Stany Zjednoczone. W przypadku Związku Radzieckiego zmniejszył się odsetek uznających go za naszego sojusznika, zwiększył natomiast odsetek wymieniających ZSRR jako wroga. Dokładnie odwrotne notowania miały miejsce w stosunku do USA.